

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om vissa pensionsarrangemang som gäller personalens ställning när en privat sammanslutning och stiftelser blir huvudmän för de statliga specialyrkesläroanstalterna

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det ska stiftas en lag om vissa pensionsarrangemang som gäller personalens ställning när en privat sammanslutning och stiftelser blir huvudmän för de statliga specialyrkesläroanstalterna. När en privat sammanslutning och stiftelser börjar driva de statliga specialyrkesläroanstalterna den 1 januari 2009 ska de som vid tidpunkten för överföringen är anställda vid specialyrkesläroanstalterna och som är födda före 1980 fortsätta att omfattas av statens pensionssystem så länge de står i ett anställningsförhållande till någon av de mottagande utbildningsanordnarorganisationer som avses ovan. De övriga anställda övergår till att omfattas av lagen om pension för arbetstagare.

Nya anställningsförhållanden ska omfattas av lagen om pension för arbetstagare, oavsett personernas födelseår. Om en ny arbetstagare omfattas av eller under innevarande kalenderår eller under det föregående kalenderåret det har omfattats av statens pensionssystem och är född före 1980, ska han eller hon fortsätta att omfattas av statens pensionssystem så länge han eller hon står i ett anställningsförhållande till någon av de utbildningsanordnarorganisationer som avses ovan.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst, senast den 1 januari 2009.

MOTIVERING

1 Byte av huvudmän för de statliga specialyrkesläroanstalterna

Enligt den utvecklingsplan för utbildning och forskning för åren 2007—2012 som statsrådet har godkänt ska serviceförmågan hos nätverket för anordnare av yrkesinriktad utbildning stärkas enligt strategin för yrkesinstitutet genom att utbildningsanordnarna bildar starka yrkesinstitut på regional nivå eller annars starka yrkesinstitut med verksamhet som omfattar all service inom den yrkesinriktade utbildningen, utvecklingsfunktionerna och undervisningsenheterna. Verksamheten för högt specialiserade utbildningsan-

ordnare tryggas. Anordnandet av och arbetsfördelningen inom den statliga specialyrkesundervisningen utreds som ett led i den strukturella utvecklingen. Avgörandena träffas före utgången av 2008.

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens andra regering fortsätter nätverksbildningen mellan yrkesutbildningsarrangörerna i syfte att skapa starka helheter. Samtidigt tryggas högt specialiserade enheters verksamhet.

Enligt budgetpropositionen för 2008 är avsikten att med hjälp av en strategi för yrkesinstitut skapa en tillräckligt stark strukturell och ekonomisk grund för att ordna yrkesut-

bildning i regionerna och inom olika branscher samt att öka verkningarna och resultatet av utbildningen. Avsikten är att effektivisera åtgärder som stärker serviceförmågan hos nätverket för anordnare av yrkesutbildning.

Hösten 2007 startade undervisningsministeriet ett projekt med målet att i enlighet med budgetpropositionen för 2008 och riktlinjerna i utvecklingsplanen överföra de statliga specialyrkesläroanstalterna i första hand så att de primärt utgör en del av de andra anordnarna av yrkesinriktad specialundervisning från och med den 1 januari 2009. Överföringen hänför sig till målsättningen att främja utvecklingen av yrkesutbildningen som helhet och påskynda bildandet av ett samordnat anordnarnätverk. Den kvantitativa ökningen av specialundervisningen och det växande behovet av olika former av stöd och service uppställer nya krav på verksamheten och ekonomin.

Målet är att bilda tillräckligt starka och funktionsdugliga organisationer av utbildningsanordnare i syfte att trygga kvaliteten och tillgången på specialundervisning samt långsiktig finansiering. På så vis kan man också stärka specialyrkesläroanstalterna roll i samband med utvecklings-, handlednings- och stöduppgifter inom specialundervisningen.

Undervisningsministeriet och de mottagande utbildningsanordnarna enades om överlåtelsevillkoren för bytet av huvudmän genom avtal som undertecknades den 16 juni 2008. Samma dag meddelade undervisningsministeriet de beslut om tillstånd att ordna utbildning som hänför sig till huvudmannabytet. Huvudmännen byts den 1 januari 2009 som följer:

- Perttulan erityisammattikoulu börjar drivas av Kiipulastiftelsen
- Alavuden erityisammattikoulu börjar drivas av Andningsförbundet Heli rf
- Arlainstituutti börjar drivas av Invalidstiftelsen Orton
- Kuhankosken erityisammattikoulu och Aura-Instituutti börjar drivas av S. och A. Bovallius stiftelse.

2 Vissa pensionsarrangemang i samband med bytet av huvudmän för läroanstalterna

Principen om kontinuitet i pensionsskyddet har iakttagits vid överföringar mellan pensionssystemen inom den offentliga sektorn. Målet med kontinuitetsprincipen är att pensionskyddet för den personal som överförs ska bestämmas för tiden före privatiseringen så som den skulle ha bestämts om personerna hade varit anställda hos staten fram till pensionsfallet.

Kontinuitetsprincipen genomfördes när de statliga läroanstalterna kommunaliserades på 1990-talet. Detta genomfördes genom lagen om vissa arrangemang som gäller personalens ställning vid kommunaliseringen av yrkesläroanstalter som hör till undervisningsministeriets förvaltningsområde (1422/1994). Enligt lagen fastställdes det på tjänstgöring hos staten grundade pensionskyddet, för tiden före kommunaliseringen, för en person född efter den 31 december 1939 som i samband med kommunaliseringen av en statlig yrkesläroanstalt övergick i en kommunal läroanstalts tjänst på samma sätt som om han eller hon skulle ha fortsatt i statens tjänst ända till pensionsfallet. Detsamma gällde också den som i samband med kommunaliseringen övergick från en privat yrkesläroanstalts tjänst som omfattades av statens pensionssystem till en kommunal läroanstalts tjänst. En förutsättning var att den kommunala anställningen fortsatte utan avbrott fram till pensionsfallet. Lagen tillämpades när kommunaliseringen hade skett efter den 31 december 1992 och före den 1 januari 1998.

I fråga om statlig anställning genomfördes kontinuitetsprincipen för tilläggs-pensionskyddet också i samband med privatiseringen av statliga yrkesläroanstalter genom en speciallag på samma sätt som i samband med kommunaliseringen av de statliga läroanstalterna (lagen om vissa arrangemang som gäller personalens ställning vid privatisering av yrkesläroanstalter som hör till undervisningsministeriets förvaltningsområde och vid bildande av privata yrkeshögskolor, 451/1996). Genom lagen kvarhölls pensionskyddet för tiden före privatiseringen enligt den då gällande lagen om statens pensioner

(280/1966), nedan *den gamla lagen om statens pensioner*, sådant pensionsskyddet skulle ha gällt utan någon privatisering.

Riksdagen förutsatte i sitt svar på regeringens proposition med förslag till ändring av lagstiftningen om statens pensioner (RP 96/1993 rd) att avregleringen av integrationen när det gäller pensionerna inom den offentliga sektorn och problemen till följd av att en inrättning eventuellt får en ny huvudman utreds i samråd med arbetsmarknadsparterna och att behövliga författningsändringar initieras för att skäliga lösningar för förmånstagarna ska kunna säkerställas.

3 Pensionsskyddet vid de statliga specialyrkesläroanstalterna från och med den 1 januari 2009

Utgångspunkten är att bytet av huvudmän inte ska försämra pensionsskyddet för personalen vid de statliga specialyrkesläroanstalterna för den tid personalen varit i statlig tjänst.

Inom överföringsprojektet för de statliga specialyrkesläroanstalterna har de mottagande utbildningsanordnarna en privaträttslig juridisk form. I fråga om pensionen kommer detta att innebära att personalen vid de statliga specialyrkesläroanstalterna överförs från lagen om statens pensioner (1295/2006) till lagen om pension för arbetstagare (395/2006). För att anställda ska kunna fortsätta att omfattas av lagen om statens pensioner måste det i lagen utfärdas bestämmelser om undantag. När anställda överförs till att omfattas av lagen om pension för arbetstagare kan man uppnå målet att behålla nivån på pensionsskyddet genom att teckna en tilläggs pensionsförsäkring i ett privat pensionsbolag. Det förlorade tilläggs pensionsskyddet kommer då att kompenseras. När anställda har upphört att omfattas av lagen om statens pensioner har staten i allmänhet betalt den nya arbetsgivaren kostnaderna för tilläggs pensionsskyddet.

Vid undervisningsministeriet bereds som bäst en övergripande reform av universitetslagstiftningen. Målet är att utöka universitetens ekonomiska autonomi genom att universitetet, som för närvarande är statliga räkenskapsverk, omvandlas till självständiga of-

fentligrättsliga inrättningar. Genom den nya universitetslagen utfärdas bestämmelser om universitetens nya status som juridiska personer, förvaltning, finansiering och styrning av verksamheten samt om omständigheter som hänför sig till forskningen och undervisningen vid universitetet, de studerande och personalen. Avsikten är att den nya universitetslagen och de lagar som har samband med den ska träda i kraft den 1 augusti 2009. Avsikten är att bestämmelser om bl.a. pensionsskyddet för universitetsanställda ska utfärdas genom en lag om införande av universitetslagen. Utgångspunkten för ordnandet av pensionsskyddet för personalen vid universitetet är att de som är anställda vid universitetet vid tidpunkten för överföringen och som är födda före 1980 ska fortsätta att omfattas av statens pensionssystem så länge de står i ett anställningsförhållande till ett universitet. De övriga anställda överförs till det privata pensionssystemet.

Den 18 juni 2008 gav finanspolitiska ministerutskottet sitt bifall till att man genom lagstiftningen ordnar pensionsskyddet för personalen vid de statliga specialyrkesläroanstalterna på samma sätt som för personalen vid universitetet.

Det föreslås att pensionsskyddet för personalen vid de statliga specialyrkesläroanstalterna ska kvarstå med stöd av den nya lagen. Avsikten är att när privata sammanslutningar eller stiftelser, i stället för staten, börjar driva de statliga specialyrkesläroanstalterna den 1 januari 2009 ska de som vid tidpunkten för överföringen är anställda vid specialyrkesläroanstalterna och som är födda före 1980 fortsätta att omfattas av statens pensionssystem så länge de står i ett anställningsförhållande till någon av de mottagande utbildningsanordnarorganisationer som avses ovan. Med mottagande utbildningsanordnarorganisationer avses i denna proposition Kiipulastiftelsen, Andningsförbundet Heli rf, Invalidstiftelsen Orton och S. och A. Bovallius stiftelse. Lagen om statens pensioner ska fortsätta att tillämpas även om en person övergår till att vara anställd hos en annan utbildningsanordnarorganisation. De övriga anställda, dvs. de som är födda efter den 31 december 1979, ska börja omfattas av lagen om pension för arbetstagare.

En gång i tiden bestämdes om krav på oavbrutet anställningsförhållande i 1 § 4 mom. i den gamla lagen om statens pensioner (ändrat genom lag 379/2004). I samband med pensionsreformen 2005 ändrades slutkarenskravet till ett krav på kontinuitet, vilket nu uppfylls endast om inkomsten av anställningen överstiger 6 744 euro (enligt 2008 års nivå) per år. Avsikten är att trygga ställningen för s.k. gamla förmånstagare i enlighet med den gamla lagen om statens pensioner. Nya anställningar ska börja omfattas av lagen om pension för arbetstagare, oavsett personernas födelseår. Om en ny arbetstagare omfattas av eller under det innevarande kalenderåret eller under kalenderåret före det har omfattats av tillämpningen av lagen om statens pensioner och är född före 1980, ska han eller hon fortsätta att omfattas av lagen om statens pensioner så länge han eller hon står i ett anställningsförhållande till någon av de mottagande utbildningsanordnarna eller har en anställning på vilken den nämnda lagen tillämpas.

Avsikten är att bestämmelserna om statens pensioner ska tillämpas bara på arbetstagare som ända till sitt pensionsfall står i ett oavbrutet anställningsförhållande till en mottagande utbildningsanordnarorganisation.

4 Propositionens konsekvenser

Pensionsskyddet för anställda som före 1993 börjat omfattas av statens pensionssystem kan försämrats, om de överförs till att omfattas av lagen om pension för arbetstagare. Före 1995 har de intjänat 2,2 procent i pensionsskydd om de går i pension direkt enligt lagen om statens pensioner. Om pensionssystemet ändras, är pensionsskyddet 2 procent om året och får pension börja lyftas vid 65 års ålder.

Vissa yrkesgrupper som omfattas av lagen om statens pensioner har haft rätt att välja en särskild pensionsålder. Yrkesbeteckningar för vilka pensionsåldern i fråga gäller finns förtecknade i 5 § i förordningen om statens pensioner (611/1966), som upphävts den 1 februari 1989. Rätten till en yrkesrelaterad särskild pensionsålder har hållits kvar i ikraftträdande bestämmelserna i en lag (1528/1993) om ändring av lagen om statens

pensioner och i bestämmelserna om införande av lagen om statens pensioner. Vid de statliga specialyrkesläroanstalterna finns ett fyrtiotal personer som har rätt till särskild pensionsålder.

När personalen vid de statliga specialyrkesläroanstalterna överförs till att omfattas av lagen om pension för arbetstagare kommer följden att bli att icke fonderade pensioner enligt lagen om pension för arbetstagare kommer att finansieras med pensionsavgifter som betalas efter övergången, eftersom ca 76 procent av pensionsavgifterna används för att finansiera de arbetspensioner som redan betalas ut (utjämningsavgift enligt lagen om pension för arbetstagare).

Om personalen vid de statliga specialyrkesläroanstalterna (sammanlagt ca 500 personer) överförs till att omfattas av lagen om pension för arbetstagare och staten ersätter pensionsförlusterna, kommer kostnadseffekterna att se ut som följer:

– Kostnaderna för tilläggspensionsskydd som ordnas som utbetalning av ett engångsbelopp kommer att röra sig kring 2,5 miljoner euro. När det gäller de statliga specialyrkesläroanstalterna kan kostnaderna inte kompenseras genom egendomsarrangemang. De statliga läroanstalterna finns huvudsakligen i hyrda lokaliteter och deras lösa egendom är av obetydligt värde och används för undervisningsändamål. Därför kommer staten att bli ansvarig för kostnaderna.

– Kostnadseffekten av utjämningsavgiften enligt lagen om pension för arbetstagare beräknas uppgå till ca 2,5 miljoner euro per år i 20 års tid.

Det ändamålsenligaste alternativet är att ordna pensionsskyddet för personalen vid de statliga specialyrkesläroanstalterna så att personer födda före ett visst år kvarstår inom det statliga pensionssystemet, medan de som är yngre börjar omfattas av lagen om pension för arbetstagare. Ur perspektivet för utjämningsavgiften är det förmånligaste alternativet för statsfinanserna att gränsen dras vid personer födda 1980. Det året kommer att föreslås som gränsdragningsår i lagen om införande av universitetslagen. Motsvarande gränsdragningsår föreslås för de statliga specialyrkesläroanstalterna.

5 Beredningen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid undervisningsministeriet.

Finansministeriet har hörts om propositionen. Den 22 september 2008 ordnade undervisningsministeriet ett diskussionsmöte för personalorganisationerna om hur pensionskyddet kommer att ordnas. Organisationernas representanter underströk vikten av att ställningen för gamla förmånstagare tryggas i

enlighet med den gamla lagen om statens pensioner.

6 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst, senast den 1 januari 2009.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om vissa pensionsarrangemang som gäller personalens ställning när en privat sammanslutning och stiftelser blir huvudmän för de statliga specialyrkesläroanstalterna

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

När en privat sammanslutning och stiftelser (*mottagande utbildningsanordnare*) blir huvudmän för de statliga specialyrkesläroanstalterna den 1 januari 2009 ska den som vid tidpunkten för överföringen är anställd vid en specialyrkesläroanstalt och som är född före den 1 januari 1980 fortsätta att omfattas av lagen om statens pensioner (1295/2006) så länge han eller hon står i anställningsförhållande till någon av de mottagande utbildningsanordnarna eller har en anställning som lagen om statens pensioner ska tillämpas på.

Den som är anställd vid en statlig specialyrkesläroanstalt den 31 december 2008 och är född efter den 31 december 1979 ska omfattas av lagen om pension för arbetstagare (395/2006) från och med den 1 januari 2009.

På dem som anställs hos en mottagande utbildningsanordnare efter det att denna lag har trätt i kraft, ska lagen om statens pensioner tillämpas i enlighet med 1 mom., om lagen om statens pensioner tillämpas på den anställda vid anställningsförhållandets början eller har tillämpats på honom eller henne under innevarande kalenderår eller det föregående kalenderåret och om den anställda är född före den 1 januari 1980.

På den som anställs hos en mottagande utbildningsanordnare efter det att denna lag har trätt i kraft och inte uppfyller båda villkoren enligt 3 mom. ska lagen om pension för arbetstagare tillämpas.

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 10 oktober 2008

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Sari Sarkomaa*